

nameravajo doseči. Ta, ki si želi posvetnih darov, je zmirom le prvotna natura, a vendar našega štovanja vredna, če mu je geslo poštenost. Večji je že tisti, ki za to dela, da bi si pridobil slavno ime; najboljši in naj plemenitnejši pa so oni, ki, ne brigaje se za priznavanje sveta, vse svoje moči ter sposobnosti žrtvujejo v dobro národa, omike in človekoljubja in k tej vrsti ljudi spada tudi národni učitelj. Ta resnica naj nas spodbuja, naj nas tolaži!

(Namen je poglobitna stvar pri vsem dejanji in nehanji; terpeti in delati mora vsak na svetu, zato smo vstvarjeni, a največa razlika je v tem zakaj in kako človek dela in terpi. Vr.)

### Dr. Leon Vončina.

Prijatelj poštenim družbam je dr. Vončina l. 1863 vstopil v narodno Čitalnico ter je v odboru njenem marljivo deloval vse leta. — Tedaj se je osnovala naša Matica, in dr. Vončina je bil koj v prvem začasnem odboru, potem v opravljenem odseku, v katerem sta bila i dr. Bleiweis i dr. Costa, s kterima je Leon živel vedno v prijateljskih, malo da ne pobratimskih razmerah. V stalnem odboru je bil prvosednikov prvi namestnik in je razun več odborovih sej vodil celó dva občna zbora (I. IV.) slovenske Matice. V I. — 11. maj. 1865 — je v slovesnem ogovoru na pr. tudi oménil: „Danes je v rokah občnega zbora, da Matico spravi na pot, po kterem bode mogla delati slovenskemu narodu na korist in blagost. Matica doseže ta namen, če ne bode trpela v ulnjaku kvarljivih trotov; če nje ogenj ne bode požigal, ampak ogreval in svetil; če se bode ogibala vsega, kar bi utegnilo žaliti slovensko ljudstvo, ki je vdano katoliški cerkvi itd.“ (Letopis 1867 str. 9). — V IV. — 5. avg. 1868 — je nagovoril zbor blizo tako-le:

„Slavni zbor! Gotovo upanje, ki smo ga smeli gojiti, da bode današnjemu občnemu Matičnemu zboru predsedoval naš društveni prvosednik gosp. dr. L. Tomaj, splavalo je po vodi, kajti naznanil nam je včeraj popoldne brzozjavno, da mu brani bolezen, pričnemu biti pri današnjem vélikem shodu. Moram se tedaj nenadoma jaz podvreči nalogi, da Vas, častna gospoda! prav priserčno pozdravim, in s svojimi slabimi močmi vodim pretresovanje reči, ki pridejo na dnevni red v ta namen, da se množi telo in pospešuje življenje našega Matičnega društva. Društveno življenje sicer štiriletni čas svojega dozdanjega obstanka nikakor ni hiralo, temuč širilo se je in rastlo bodi-si gledé denarstvenih moči, bodi-si gledé udov, kterih se od leta do leta več pridružuje, bodi-si gledé knjig, ktere ima društvo po svojem prvem namenu dajati na svitlo. Vendar kdo bi hotel tajiti, da je popolnoma pravična naša in vseh rodoljubov goreča želja, da se Matica naša v prihodnje še krepkejše razvija in še obilnejši

sad prinaša? Kako to doseči, to ravno je namen naših skupnih letnih shodov; v ta namen smo se tudi danes tukaj zbrali. — Kar mene tiče, opominja me vést, da tajništvu, vsem odborovim odsekom in blagajniku očitno zahvalo izrečem za neutrudljivo in vspešno delovanje njihovo, o sebi pa moram odkritoserčno reči, da nisem kos mestu, kteremu se dosihmal nisem mogel odpovedati“. (Klici: „Ni res, Ni res!) Predsednik sklepa govor svoj s tem, da zboru na serce polaga sv. Avguščina opomin: „In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus charitas“, po tem načelu — pravi — bodemo v duhu rodoljubne edinosti nalogo, ki jo nam dnevni red ponuja, gotovo rešili v pospéh naše slovenske Matice in v dušni posel slovenskega naroda“. (Klici: Slava! gl. Letopis 1869 str. 33, 34.) —

Napreduval je ranjki Leon tudi v cerkvenem delovanji in dostojanstvu p. l. 1856 je postal v škofijski zakonski sodnji namestnik, l. 1861 sodnijski, l. 1865 konzistorijski sovétnik. — L. 1864 so ga domačini v Novem Vinodolskem izbrali za častnega svojega Čitalničarja. — V ta namen, da bi pospeševal vedo domovinsko, vstopil je v društvo Zgodovinsko, in služil mu za blagajnika od l. 1865 do l. 1868. — L. 1867 je postal ud družbe Kmetijske, in za obilne zasluge vzlasti po katoliški družbi Rokodelski častni mestničan Ljubljanski; tudi se ni bal koristno delovati v političnih društvih ter javno vstopiti v narodni volilni odbor za vojvodstvo Kranjsko (gl. Novic. 1867 str. 17. 34. .), dasiravno se mu je protilo v brezimennih pismih, v živih psovkah, zanikarnih časnikih itd., in gledé na vse to prav poje Resnicoljub:

„Trud vsestranski dovolj nam kaže, za narod slovenski

Da mu je bilo sercé, čiste ljubezni gorkó.

Niso plašili ga zbirajoči na nebu se oblaki,

Varno čolnicék je plul, če je grozilo morjé.

Kazal dejanski je vsim, kako se nam je boriti,

Svetovati je znal, kakor oče ljubeč.“

Dejanski pokazal je to res — opisavši življenje in delovanje slavnega rojaka slovenskega, kar je na svitlo dala družba sv. Mohora pod naslovom: „**Friderik Baraga**, prvi kranjski apostoljski misijonar in škof med Indijani v Ameriki“. Spisal Dr. Leon Vončina, profesor bogoslovja v Ljubljani. Natisnil J. Blaznik l. 1869 v m. 8<sup>o</sup>. str. 198. — „Sloví med nami sedaj Vodnik, sloví Prešern; ali vendar — sem dejal jaz v pristavku str. 197: „Baraga, svetla zvezda na slovstvenem nebu kranjsko-slovenskem in očipve-indijanskem“ — koliko Vodnikovih pesen, koliko Prešernovih poezij je razobčenih med prostim slovenskim ljudstvom; koliko pa je „Dušne Paše“, „Zlatih Jabelk“, „Nebeških Rož“ itd., po kterih sloví in koristil bode Baraga slovenskemu narodu?!“ — Vončina sam pa sklepa svoje opisovanje str. 184—5:

„Tako je tedaj umerl mož preblage čiste duše — mož ravnega serca, v kterem ni bilo ne ovinkov, ne zvijače; šel je v večni počitek

mož neutrudljive delavnosti, mnozega terpljenja, mnozih britkosti in težav v vinogradu Gospodovem; zaspal je v Gospodu mož po volji Božji, mož po Kristusovem duhu, mož ljubezni, ki je vse svoje izverstne zmožnosti obračal Bogu v čast in ljudem v zveličanje, zlasti svojim ljubljnim divjakom; njegova dela ga bodo vedno hvalila ter v slavnem, hvaležnem spominu ohranila zlasti pri Indijanih v severnih krajih, kjer počiva njegovo truplo, dokler ga ne zbudi trobentni glas; in takrat — naj od svoje strani samo to še pristavimo — takrat se bo popolnoma vresničilo tisto tolaživno upanje in hrepenenje, ki je vedno navdajalo preblazega aposteljnega Indijanov, in katero je 23 let pred svojo smertjo kaj lepo in milo razodel z besedami“ itd. itd. — „Preobširna pisava preveč kroži in se z besedami in z izreki preobloži ter razum temni; prepočasna in dolgočasna svojo reč kroži in ongavi tako, da beseda poprej opeša, kakor konča“, piše Slomšek (Drobt. 1862 str. 25); in iz tega vzroka smo na kakem radostnem potovanju smejali se ranjkemu Leonu, češ, da je besedo ali pisavo svojo vmérl preveč sam po sebi — prenadolgo, da bi trebalo jej škarij; ab ore Leonis libera me Domine (cf. ps. 21, 22); ali čestitali mu vselej brez zamere, kar je na pr. Götthe čestital prijatelju za god:

„Möge dein Lebensfaden sich spinnen, wie in der Prosa  
Dein Periode, bey dem leider die Lachesis schläft.“

Kar je v nekterih narodnih društvih utihovati jel duh katoliški, prepvivan po Mladoslavencih, umikal se je dr. Leon bolj v dobrodelne nprave, v katoliško društvo politiško, v katoliško družbo za Kranjsko itd., v katerih je delaven ud in odbornik nekterokrat govoril po nemški ali po slovenski (p. o zboru Vatikanskem; o Barbari Ubrikovi . . gl. Danic. 1869.) V katoliški družbi je sestavljal največ on latinske pa tudi nemške prošnje, čestitke ali hvalnice na pr. do deržavnega zbora o brezverskih postavah, do ministerstva za nauk in bogočastje, do papeževega nuncija (o Jezuitih v Repnjah), do bratov Čehov o Vaclavovi svečanosti, najrajši do ranjkega ljubeznjivega papeža Pija IX., čegar sloveči „Non possumus“ ga je vedno navduševal (gl. Triglav IV. 11.) — Oj kako bi se bil ranjki vzradoval tudi njegovega dostojnega naslednika, češ, mojega imena, Leona XIII!

Po prvi vzgoji Hrvat je znal Vončina še pozneje dokaj dobro hrovaško govoriti in pisati, kar spričujejo mnogi njegovi prijateljski dopisi. — Neko dobo, kedar se mu pri nas na Kranjskem ni védlo prav po godu, hotel je celo prestopiti v biskupijo Senjsko, kar so mu pa odsvetovali iskreno vdani prijatelji, tedaj jedva sluteči, da ga po rani smerti Bog če utegniti nezdodam še vekšim! — Sam blaga duša je imel vdanih prijateljev nebrojno v vseh stanovih; vzlasti svoji so si bili že tudi ranjki kanonik Janez Novak (r. 1798, u. 1871), profesor in kanonik Janez Poklukar (r. 1802, u. 1867), gimnazijski ravnatelj Janez Nečásek (r. 1813, u. 1866), kateri mi je o dr. L. Vončiniu nekdan sam dejal: „Nisem

še našel doslej človeka, da bi se ga bil mogel tako priserčno okleniti; pri njem nahajam vse svoje misli in želje, kakor jih celo pri svojem bratu ne najdem". — V družbi tacih resničnih in blagih prijateljev bil je o kaki domači veselici veliki Lev — otrok. — Bil pa je do prijateljev svojih tudi resničen, kedar je pri njih opazil kake nepravosti ali napáčnosti, o čemur svedočijo lahko njegovi še sedaj živoči predstojniki in nekdanji prijatelji, in nam očitno kažejo nekatere njegove poslanice, post. „Offenes Schreiben an die Löbl. Redaction der Laibacher Ztg.“ l. 1860; „Odrpto pismo gospodu dr. Razlagu“ v Slovencu l. 1873. I. 6. itd., kar je po pravici vzbujalo tedaj pozornost in občudovanje. — Prijatelj je bil vzlasti samostanom, redovom ženskim in moškim, o katerih se je vedno rad razgovarjal. — Prijatelj je bil ljubim součencem, s kterimi je 4. avg. 1874 — le tri mesece pred smertjo — v dekanijski cerkvi Loški veselo obhajal petindvajsetletnico svojega mašništva ali sreberno sv. mašo. — Sploh veljá o njem o pravih prijateljih stari rek:

Amore, more, ore, re — Probantur amicitiae:  
Durch Lieb, Sitte, That und Mund — Wird erst die rechte Freundschaft kund.

Po tem takem se ni čuditi, da je vést o njegovi nevarni bolezni in prerani smerti z bridkostjo prešinila vse in da se je ta bridkost očitno razodévala o njegovem sprelepem pogrebu. „Koliko spoštovan bil je ranjki, pišejo Novice (1874 str. 359), sijajno je svetu pričal pogreb njegov, ki je bil tako velikansk, da je res le malo tacih. Ne le veliko število mestjanov in mestjank vdeležilo se je sprevoda, ki ga je vodil stolni dekan Zupan, temuč tudi iz bližnjih in daljnih krajev domovine naše prihitelo je mnogo čestiteljev in prijateljev njegovih, ljubljencu svojemu zadnjo čast skazat. Le birokracija ni bila zastopana pri pokopu, se vé da: kaj hoče ona pri pogrebu možá naroda, pri Slovanu z dušo in telesom?! Narodna čitalnica Ljubljanska, katoliško društvo, društvo rokodelskih pomočnikov in učencev so spremili sprevod s svojimi zastavami črno prepetimi, trugo pa so kinčali: krasni venec gospá Ljubljanskih, katerim iskren pomočnik je vsa leta bil pri obdarovanji ubozih šolskih otrok z zimsko obleko, — venec bogoslovcev, prehvaležnih mu učencev njegovih, venca rokodelskih pomočnikov in učencev, ki so v njem očeta svojega ljubili, — venec Matice slovenske, kateri podpredsednik je od prvega začetka bil, in venec narodne Čitalnice, ki ga je visoko cenila kot mnogolétnega odbornika, ki nikdar nikoli ni skrival srca svojega do majke Slave; hvaležen za to mu je pevski zbor njen pred hišo in na pokopališču zapel milo nagrobnico.“ — Vsem tem je jako vgodna bila iskrena javna zahvala, ktero je slavnoznaní brat njegov, gosp. Ivan Vončina, župan Zagrebski, ginjen tolike ljubavi in tolikega spoštovanja, do umerlega brata Leona, priobčil tedaj v slovenskih časnikih; kakor tudi solzica, ktero je v imenu součencev

na grob preblazega součenca dr. Leona Vončina potočil (Zgod. Danica 1874 št. 46 str. 368) verli Janez Volčič, v kateri tuguje na pr.:

Naš Leon! kje si, ti značaj preblagi,  
 Ponos in slava, součencem dragi,  
 Naj mlajši, naš preljubljeni voditelj?  
 Kje si, mladosti blaženi učitelj?  
 Prijatelj tvojih trumi serce poka;  
 Slovenija za taboj milo joka!



## Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(3. del.)

### 20.

Že pred dvema letoma sem pisal obširneje v tem listu o ljubezni do domovine. Ta pogovor sem slišal precej hvaliti, in „Slovenski Narod“ ga je tudi ponatisnil. Takrat sem govoril o tem predmetu bolj splošno; a danes naj ga opišem le z ozirom na ženski spol.

Ljubezen do domovine, ljubezen do materinega jezika ima jako slabe korenine med tako imenovanim slabim spolom. Ložje, kot mož, pozabi ženska na svoj dom, svoj jezik. Ravná se ona navadno po možu. Kar je mož, to je tudi njegova zakonska polovica.

Nekteri možje, — to so seveda neoženjenci, — imajo posebno veselje vnemati sercé „lepega spola“ za narodnost. In kako lepo se glasi nekterim ušesom vsklik: „Jaz sem narodna!“ Za mene to nima nobenega mika, kajti jaz sodim vse tako, kakor je. Le poslušajte, kako vnamajo ti možje, ali bolje rečeno babjeki, „lepi spol“ za narodnost? Napravljajo veselice s slovenskim značajem, plese, tombole in Bog zna, kaj še vse. Na te povabijo ves lepi spol cele okolice, da bi se tam vnel in navdušil za našo domovino. — Na teh veselicah se pač vname sercé marsiktere devojke, — a ne za našo narodno stvar, — ampak marsiktera se vname za marsikterega; in če je ta marsikteri tudi nemškutar, ki je zašel na to veselico, to je vse eno. — Kaj se hoče. To je že tako in ni drugače. Ženska je vstvarjena za moža, ona je navezana na-nj, in domovina moževa, je tudi njena.

Tedaj kaj se doseže s temi veselicami? Ne bom se jezil, da so ženske take, da se tako rade „izneverijo“. Ali smejati se moram onim telebanom, ki vnamajo serca naših deklet za našo narodno stvar. Narodna ženska ni nič bolja, nego učena ženska. Učenjakinje sem pa že davno obsodil.

Ženski se ni treba brigati za blagor domovine; ampak le za blagor domače hiše. Če bodo vse hiše v naši domovini v redu, bo cela domo-